

Ο χώρος και το βάθος

ΘΕΜΑ 3

ΜΟΡΦΙΚΑ
ΣΤΟΙΧΕΙΑ

3.1. Πραγματικός και ζωγραφικός χώρος

Τα στερεά αντικείμενα εκτείνονται σε τρεις διαστάσεις καταλαμβάνοντας μέρος του πραγματικού, τρισδιάστατου χώρου όπου ζούμε και κινούμαστε. Το φυσικό περιβάλλον αλλά και οι τεχνητοί χώροι, που δημιουργεί ο άνθρωπος για να ικανοποιήσει διάφορες ανάγκες του, είναι χώροι πραγματικοί σε αντίθεση με τον χώρο που δημιουργούν οι εικαστικές τέχνες που μπορεί να είναι φανταστικός.

Η αρχιτεκτονική δημιουργεί πραγματικούς χώρους. Άλλοτε τα κτίρια εναρμονίζονται με το φυσικό περιβάλλον και το αναδεικνύουν, όπως οι αρχαίοι ελληνικοί ναοί ή οι αιγυπτιακές πυραμίδες και άλλοτε οι αρχιτεκτονικές κατασκευές επεμβαίνουν στην φύση και βελτιώνουν τις συνθήκες διαβίωσης του ανθρώπου, όπως π.χ. οι γέφυρες που ενώνουν κομμάτια γης ξεκομμένα μεταξύ τους. Οι αρχιτέκτονες γνωρίζοντας τις αισθητικές ιδιότητες του χώρου και τις ψυχολογικές επιδράσεις του στον άνθρωπο δημιουργούν περιβάλλοντα φιλικά, ζεστά, αρμονικά, μεγαλειώδη, πολυτελή κ.τ.λ.

Η γλυπτική δημιουργεί έργα που εντάσσονται μέσα σε πραγματικούς χώρους, φυσικούς ή κατασκευασμένους, ενώ πολλές φορές πραγματεύεται τον χώρο πιο ενεργά εντάσσοντάς τον γύρω και μέσα στους γλυπτικούς όγκους.

Η ζωγραφική εξαιτίας της διδιάστατης επιφάνειας που χρησιμοποιεί αναπαριστά ψευδαισθητικά τον πραγματικό χώρο και δημιουργεί εύκολα φανταστικούς χώρους. Οι ζωγράφοι της Αναγέννησης με την εφαρμογή της γεωμετρικής προοπτικής κατάφεραν να αποδώσουν με τον καλύτερο τρόπο την αίσθηση του βάθους στα έργα τους, ενώ εφαρμόσαν αργότερα και την ατμοσφαιρική προοπτική που αφορούσε τα χρώματα. Στο πρώτο πλάνο τοποθετούσαν φωτεινά και καθαρά χρώματα, ενώ τα σκούρα και θαμπά προσδιόριζαν τα πίσω επίπεδα του χώρου (Εικ.1). Ωστόσο, η μοντέρνα ζωγραφική δημιουργεί έναν νέο **ζωγραφικό χώρο** με τις αντιπαραθέσεις σχημάτων και χρωμάτων (Εικ.2).

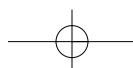

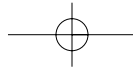
1. Βελάσκεθ, «Ο πρίγκιπας Μπαλτάσαρ Κάρλος έφιππος», 1634.

2. Χάμιλτον, «Εσωτερικό Ι», 1964.

Πώς ορίζετε τον χώρο στα παραπάνω έργα; Είναι φανταστικός ή ρεαλιστικός; Σε ποιο χώρο νομίζετε ότι βρίσκεται ο έφιππος πρίγκιπας και πού η σταρ του Χόλιγουντ;

Ο χώρος και το βάθος

3.2. Ιστορική διαδρομή στην αρχιτεκτονική

Η αρχιτεκτονική δημιουργία σε κάθε πολιτισμό και εποχή πρόβαλε διαφορετικές αισθητικές αξίες, εκφράζοντας έτσι τις αντιλήψεις κάθε εποχής.

Οι αρχαίοι λαοί της Μεσοποταμίας κατασκεύασαν ανάκτορα και ιερά. Η αρχιτεκτονική τους με κυρίαρχες αισθητικές αξίες τη μεγαλοπρέπεια και τον πλούτο του χρώματος εξέφρασε τον χαρακτήρα και τη δύναμη του πολιτισμού τους (Εικ.3).

Στην αρχαία Αίγυπτο κατασκευάστηκαν ανάκτορα, τάφοι (πυραμίδες) και ναοί μνημειακών διαστάσεων, με χαρακτηριστικά την ακινησία και το βάρος. Εκφράστηκαν έτσι η πίστη του λαού στην αθανασία και η υποταγή του αιγυπτιακού πολιτισμού σε αμετακίνητες αρχές στο πέρασμα πολλών αιώνων (Εικ.4).

Ο μινωικός κόσμος οικοδόμησε ανάκτορα και εξοχικές επαύλεις δίνοντας έμφαση στο ουσιαστικό και το λειτουργικό μέσα στα ανθρώπινα μέτρα, εκφράζοντας την χαρά της ζωής και την επαφή των ανθρώπων με τον φυσικό κόσμο (Εικ.5).

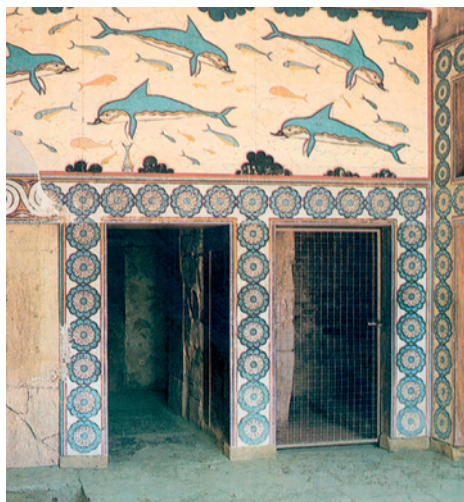
Στην κλασική Ελλάδα κατασκευάστηκαν ναοί, ακροπόλεις, τάφοι, αγορές, θέατρα, γυμναστήρια και ιδιωτικές κατοικίες. Στα οικοδομήματα αυτά, παρά το μνημειακό τους χαρακτήρα, επιβάλλεται το ανθρώπινο μέτρο. Η πλαστικότητα, η ισορροπία και η αρμονία τους εξέφρασαν με τον καλύτερο τρόπο τον κόσμο της αρχαίας Ελλάδας, με το ελεύθερο και ανοιχτό σε ιδέες και αξίες πνεύμα (Εικ.6).

3. Η πύλη της Ιστάρ από το παλάτι της Βαβυλώνας, 7ος-6ος αι. π.Χ.

4. Η είσοδος του ναού του Άμωνα στο Λούξορ, 1417-1379 π.Χ.

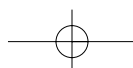

5. Από το ανάκτορο της Κνωσού στην Κρήτη, 2000-1700 π.Χ.

Τοποθετήστε νοερά τον εαυτό σας μέσα σε κάθε ένα από τα κτίρια της σελίδας. Πού φαντάζεστε ότι θα νοιώθατε ασφάλεια, χαρά ή δέος;

6. Ο ναός του Επικούρειου Απόλλωνα στις Βάσσειες της Αρκαδίας, 410 π.Χ.

Ο χώρος και το βάθος

Κατά τη ρωμαϊκή περίοδο, εκτός από τα βασικά οικοδομήματα του ελληνικού κόσμου, κατασκευάστηκαν αμφιθέατρα, θριαμβευτικές αψίδες, υδραγωγεία, γέφυρες και δημιουργήθηκαν πόλεις για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες του αυξανόμενου πληθυσμού. Με χαρακτηριστικά το γιγαντισμό και τη βαρύτητα εκφράστηκε η ανάγκη για επιβολή και επίδειξη της κυριαρχικής δύναμης της αυτοκρατορίας (Εικ.7).

Στη βυζαντινή αρχιτεκτονική και ειδικά στη βασιλική (εκκλησία), που θεωρείται το αντιπροσωπευτικότερο έργο της, τονίστηκε περισσότερο ο εσωτερικός χώρος και το μήκος του, συμβολίζοντας έτσι την κίνηση του ανθρώπου προς το Θείο. Στη μεγαλύτερη βυζαντινή εκκλησία αλλά και στα μικρότερα ξωκλήσια στις άκρες των λόφων και των απόκρημνων βράχων των νησιών μας εκφράζονται η πνευματικότητα, η ενότητα και η αρμονία μέσα στα ανθρώπινα μέτρα (Εικ.8).

Στην Αναγέννηση οικοδομήθηκαν ναοί και επιβλητικά μέγαρα. Με χαρακτηριστικά δανεισμένα από την αρχαία κλασική αρχιτεκτονική, όπως ο μνημειακός χαρακτήρας των κτισμάτων, η συμμετρία και η ισορροπία, εκφράστηκε η πίστη της νέας εποχής στον άνθρωπο (Εικ.9).

Η τέχνη του Μπαρόκ δημιούργησε ναούς και ανάκτορα. Η πλαστικότητα, η διακόσμηση και η εξωτερική μεγαλοπρέπεια, η απουσία συμμετρίας και ισορροπίας, ο συνδυασμός αρχιτεκτονικής, γλυπτικής και ζωγραφικής σε ένα ενιαίο σύνολο εξέφρασαν την έξαρση και το πάθος μιας εποχής κατά την οποία συγκρούστηκαν η κοσμική και η εκκλησιαστική εξουσία (Εικ.10).

7. Η γέφυρα του Γκαρ στη Γαλλία, 1ος αι. π.Χ.

8. Η Αγία Σοφία στην Κωνσταντινούπολη, 6ος αι.

Ποιο σχήμα θεωρείτε ότι επαναλαμβάνεται σε κάθε ένα από τα κτίρια αυτής της σελίδας;

9. Η πρόσοψη της εκκλησίας του Βαλ-ντε-Γκρας στη Γαλλία, 1645.

10. Ο Άγιος Πέτρος και η πλατεία στη Ρώμη, 1656-1667.

Ο χώρος και το βάθος

Κατά το 19ο αιώνα όπως σε όλες τις τέχνες έτσι και στην αρχιτεκτονική διακρίνονται δυο ρεύματα. **Ο Κλασικισμός** με πλήθος οικοδομημάτων βασισμένων σε τύπους της αρχαιότητας και της Αναγέννησης που προσπαθούσαν να γεφυρώσουν το παρόν με το παρελθόν (Εικ.11) και **ο Ρομαντισμός** με έργα κοντά στη γοτθική παράδοση και το Μπαρόκ (Εικ.12).

Στον 20ο αιώνα ο πλουραλισμός, που εμφανίζεται σε όλες τις εκδηλώσεις της ανθρώπινης ζωής, παρουσιάζεται και στην αρχιτεκτονική με πολλές μορφές: **Η παραδοσιακή αρχιτεκτονική** επιμένει σε τύπους από το παρελθόν. **Ο Εκλεκτικισμός** συνδυάζει στοιχεία από διάφορες εποχές και αρχιτεκτονικούς τύπους. **Το Νέο Στιλ** αποθεώνει την φαντασία και δημιουργεί κτίρια με διακοσμητικό χαρακτήρα. **Οι νέες τάσεις της αρχιτεκτονικής** με αφετηρία τα καινούργια οικοδομικά υλικά προσπαθούν να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της στέγασης του μεγάλου πληθυσμού των αστικών κέντρων, οπότε δημιουργούνται τα μεγάλα και ομοιόμορφα οικιστικά συγκροτήματα πολυκατοικιών σε όλο τον κόσμο. **Η μεταμοντέρνα-σύγχρονη αρχιτεκτονική** βρίσκει λύσεις στα μεγάλα οικοδομήματα που αφορούν την εύρυθμη λειτουργία του κράτους και την εξυπηρέτηση των πολιτών (Εικ.13, 14).

11. Το θέατρο Γκενταρμενμάρκτ στο Βερολίνο, 1818-21.

12. Ο πύργος του Νοϊσβανστάιν στη Βαυαρία, 1867.

Ποια προβλήματα νομίζετε ότι προκαλούνται στο περιβάλλον και στην κοινωνία με την ύπαρξη των πολυκατοικιών και ποια λύνονται;

13. Το κέντρο Ροκφέλλερ στη Ν.Υόρκη, 1931-39.

14. Το κτίριο «Σίνεμαξ» στη Γαλλία, 1990.